

Оглядове досьє щодо забезпечення супроводу військовослужбовців після завершення служби у зв'язку із оголошенням демобілізації*

Анотація. В Оглядovому досьє проаналізовано законодавче регулювання організації та забезпечення надання послуг супроводу військовослужбовцям, звільненим / демобілізованим з військової служби для їх реінтеграції у цивільне життя. Досліджено окремі аспекти функціонування інституцій, які здійснюють відповідну патронатну діяльність в Україні. Наведено приклади організації і реалізації програм адаптації до цивільного життя демобілізованих військовослужбовців у Хорватії та Ізраїлі. Акцентовано увагу на ефективності взаємодії держави і ветеранських недержавних організацій у забезпеченні супроводу військовослужбовців після завершення служби.

***Ключові слова:** військовослужбовці, демобілізація, соціальні програми, реінтеграція до цивільного життя, ветеранська політика, реабілітація, патронат.*

Вступ

Військова служба має особливий характер, що передбачає володіння специфічними професійними навичками, несе ризики для життя особи, яка нею займається, а також певні обмеження щодо її свободи пересування або вибору місця проживання. Цілковите підпорядкування службової діяльності військовим статутам впливає на здатність особи пристосуватися та призвичаїтися до цивільного способу життя після завершення військової служби. У зв'язку із цим, нині у тенденціях розвитку законодавства про статус військовослужбовців більшості держав світу, прослідковується прийняття нових норм або окремих законодавчих актів, відповідно до яких запроваджуються заходи сприяння переходу військовослужбовців, звільнених зі служби, до цивільного життя. Важливість ефективної законодавчої регламентації таких заходів обумовлюється не тільки специфічними потребами у соціальному захисті цієї категорії осіб, а й є способом підвищення привабливості військової служби як виду професійної діяльності.

В Україні питання адаптації військовослужбовців до цивільного життя набуло нових аспектів, зокрема через масштаби мобілізації. Наразі центральне місце у системі заходів щодо сприяння поверненню до цивільного життя надається реабілітації, зокрема психологічній.

Основна частина

Світовою спільнотою накопичений значний досвід законодавчого забезпечення порядку створення та функціонування систем соціального захисту військовослужбовців, зокрема звільнених / демобілізованих із військової служби¹.

¹ У законодавстві зарубіжних держав для позначення осіб, які звільнилися з військової служби, застосовуються різні терміни: ветерани, ветерани військової служби, ветерани війни, демобілізовані військовослужбовці, військовослужбовці резерву тощо.

У переважній більшості держав такі нормативні положення містяться в: законах про військову службу та / або про реабілітацію звільнених із військової служби військовослужбовців (ветеранів); указах про збройні сили; військових уставах тощо. Самостійну законодавчу регламентацію можуть мати заходи супроводу звільнених / демобілізованих військовослужбовців (ветеранів), зокрема осіб з інвалідністю, набутою під час проходження військової служби.

Відповідно до частини дев'ятої статті 1 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу»² військовослужбовцями є особи, які проходять військову службу, яка полягає у професійній діяльності придатних до неї за станом здоров'я і віком громадян України (за винятком випадків, визначених законом), іноземців та осіб без громадянства, пов'язаній із обороною України, її незалежності та територіальної цілісності. Проходження військової служби громадянами України здійснюється: у добровільному порядку (за контрактом), за направленням або за призовом (базова військова служба³, військова служба за призовом під час мобілізації, на особливий період⁴). Строк військової служби для громадян України, які призвані на військову службу, зокрема за призовом під час мобілізації⁵, на

² Про військовий обов'язок і військову службу: Закон України від 25 березня 1992 року № 2232-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2232-12#Text>

³ У тексті Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» слова «строкова військова служба» в усіх відмінках замінені словами «базова військова служба» у відповідному відмінку згідно із Законом № 3633-IX від 11.04.2024.

⁴ Призов громадян на військову службу під час мобілізації, на особливий період оформляється наказом керівника районного (міського) територіального центру комплектування та соціальної підтримки, командира військової частини, керівника розвідувального органу або визначеного ним керівника відповідного підрозділу, керівника Центрального управління або регіонального органу СБУ. На підставі витягу з наказу, такі особи зараховуються до списків військової частини (підрозділу, органу) (постанова Кабінету Міністрів України від 16 травня 2024 р. № 560 «Про затвердження Порядку проведення призову громадян на військову службу під час мобілізації, на особливий період»).

⁵ Мобілізація – комплекс заходів, здійснюваних з метою планомірного переведення національної економіки, діяльності органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій на функціонування в умовах особливого періоду, а Збройних Сил України, інших військових формувань, сил цивільного захисту – на організацію і штати воєнного часу. Мобілізація може бути загальною або частковою та проводиться відкрито чи приховано (абзац четвертий статті 1 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію»).

особливий період⁶, визначається рішенням Президента України, у тому числі у зв'язку із закінченням особливого періоду або оголошенням демобілізації⁷⁸.

Основні засади державної політики у сфері соціального захисту військовослужбовців та членів їх сімей визначені Законом України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» (далі – Закон)⁹. Згідно зі статтею 8 Закону військовослужбовці мають право на забезпечення, за рахунок коштів державного бюджету, соціальної та професійної адаптації у разі звільнення у зв'язку із скороченням штатів або проведенням організаційних заходів, або за станом здоров'я. У разі необхідності соціальну та професійну адаптацію проходять (за зверненням) військовослужбовці базової військової служби, які до призову на службу не були працевлаштовані (зауважимо, у статті Закону все ще застосовується термін «строкова військова служба»). Адаптація зазначеної категорії осіб провадиться центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сферах зайнятості населення та трудової міграції, трудових відносин (Міністерство економіки України¹⁰), соціального захисту населення (Міністерство соціальної політики України¹¹).

Право на соціальну та професійну адаптацію також мають особи, які звільняються або звільнені з військової служби з числа ветеранів війни, осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, члени сімей таких осіб, члени сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, члени сімей загиблих (померлих) Захисників та Захисниць України, визначені Законом України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту»¹². Організація соціальної та професійної адаптації зазначених категорій осіб провадиться центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері соціального захисту

⁶ Особливий період – період функціонування національної економіки, органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, сил оборони і сил безпеки, підприємств, установ і організацій, а також виконання громадянами України свого конституційного обов'язку щодо захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України, що настає з моменту оголошення рішення про мобілізацію (крім цільової) або доведення його до виконавців стосовно прихованої мобілізації чи з моменту введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях та охоплює час мобілізації, воєнний час і час демобілізації після закінчення воєнних дій. (абзац п'ятий статті 1 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію»).

⁷ Демобілізація – комплекс заходів, рішення про порядок і терміни проведення яких приймає Президент України, спрямованих на планомірне переведення національної економіки, органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій на роботу і функціонування в умовах мирного часу, а Збройних Сил України, інших військових формувань, сил цивільного захисту – на організацію і штати мирного часу (абзац шостий статті 1 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію»).

⁸ Частина шоста статті 23 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2232-12#Text>

⁹ Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей : Закон України від 20 грудня 1991 року № 2011-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#Text>

¹⁰ Положення про Міністерство економіки України, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 20 серпня 2014 р. № 459 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 17 лютого 2021 р. № 124). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/459-2014-%D0%BF#n10>

¹¹ Положення про Міністерство соціальної політики України, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 17 червня 2015 р. № 423. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/423-2015-%D0%BF#Text>

¹² Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту : Закон України від 22 жовтня 1993 року № 3551-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#Text>

ветеранів війни, осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, постраждалих учасників Революції Гідності, членів сімей таких осіб і членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) Захисників та Захисниць України (Міністерство у справах ветеранів України¹³). Нині Служба зайнятості пропонує учасникам бойових дій, після завершення військової служби, можливості для професійного навчання для підвищення конкурентоспроможності на ринку праці (95 робітничих професій і 365 освітніх програм). Існує можливість отримати ваучер і навчатися за однією зі 124 професій та спеціальностей. Служба зайнятості здійснює супровід двох грантових програм – «Власна справа» і «Грант для ветеранів та їх подружжя» в рамках урядового проєкту «Робота». За програмою «Грант для ветеранів» грант може надаватися у сумі від 250 тис. грн до 1 млн грн залежно від кількості створюваних нових робочих місць. Подати заявку можна через Портал Дія¹⁴.

Обов'язково проходять відновлювальні (постізоляційні, реінтеграційні) заходи, заходи з адаптації, підтримки (супроводу) особи, стосовно яких встановлено факт позбавлення особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України, з числа військовослужбовців, учасників бойових дій та прирівняних до них осіб¹⁵ після їх звільнення.

Варто зауважити, що в законодавстві не застосовується термін «деобілізований військовослужбовець» і не визначено коло осіб, які можуть бути віднесені до цієї категорії. У разі призову на військову службу під час мобілізації, на особливий період, особа набуває статусу військовослужбовця, але не всі мобілізовані беруть безпосередню участь у бойових діях. Тому на випадок демобілізації та відсутності у особи підстав для набуття статусу «ветеран війни» законодавством не передбачається право для таких осіб на отримання заходів адаптації підтримки (супроводу) до цивільного життя. Із врахуванням масштабів мобілізації врегулювання прав зазначеної категорії осіб набуває актуальності. Після демобілізації такі військовослужбовці не матимуть, як правило, права на пенсію і повернуться до роботи (за наявності такої), зазнавши значних культурних і соціальних змін у своєму житті, що є підставою для надання заходів адаптації з боку суспільства.

У загальному розумінні адаптація військовослужбовців – це процес пристосування особистості до нових умов існування у соціальному середовищі через оволодіння нормами поведінки, пристосування до вимог суспільства, в

¹³ Положення про Міністерство у справах ветеранів України, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2018 р. № 1175 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 15 квітня 2020 р. № 276). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/1175-2018-%D0%BF#Text>

¹⁴ Послуги служби зайнятості для ветеранів: навчання, сприяння у працевлаштуванні, гранти на розвиток бізнесу. URL: <https://kie.dcz.gov.ua/novyna/posluzhy-sluzhby-zaynyatosti-dlya-veteraniv-navchannya-spryyannya-u-pracevlashtuvanni-granty>

¹⁵ Про соціальний і правовий захист осіб, стосовно яких встановлено факт позбавлення особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України, та членів їхніх сімей: Закон України від 26 січня 2022 року № 2010-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2010-20#Text>

процесі чого відбувається узгодження між вимогами і очікуваннями соціуму по відношенню до людини та її реальною поведінкою і між можливостями людини та реаліями соціального середовища, в якому вона перебуває¹⁶. Кожен військовослужбовець після звільнення / демобілізації проходить адаптацію: психологічну – спрямовану на оволодіння цінностями і культурою цивільного життя; юридичну – спрямовану на оволодіння нормами, що визначають правовий статус особи, звільненої з військової служби, її права та обов'язки; професійну або соціальну – спрямовану на підтримку військовослужбовця, який стикається з життєвими викликами. Адаптація вважається успішною, якщо особа прийняла нові умови життя і здійснює суспільно-корисну діяльність, яка забезпечує матеріальні умови життя для неї та її сім'ї¹⁷.

Мобілізація обумовлює нові виклики як для системи психологічної реабілітації, так і для інших заходів реінтеграції осіб, звільнених / демобілізованих з військової служби, до цивільного життя. Демобілізованим військовослужбовцям доведеться пристосовуватися до відновлення своєї попередньої роботи або іншої подібної роботи. Повернення на роботу може включати період «наздоганяння» знань, набуття нових професійних навичок або пристосування до нової посади. Це включатиме адаптацію до соціальних змін, які могли відбутися на робочому місці у період мобілізації. Як свідчать дослідження, деякі ветерани відчувають занепокоєння і страх щодо можливості втрати роботи. До того ж цивільні робочі місця можуть бути конкурентним середовищем, на відміну від спільного товариства військових¹⁸.

Варто зазначити, що в Україні триває процес формування унікального досвіду організації психологічної підтримки ветеранів війни на робочих місцях. Роботодавці та трудові колективи відіграють важливу роль в адаптації ветеранів війни на роботі. Успішна реінтеграція залежить від того, наскільки проактивним і підтримуючим буде роботодавець протягом процесу адаптації, наскільки чутливою та інклюзивною буде атмосфера в трудовому колективі. Унікальність таких програм полягає у тому, що соціально відповідальні роботодавці не тільки забезпечують підтримку психологічно здорового робочого середовища, а й постійно вдосконалюють і посилюють їх ще з 2014 року і планують це робити у післявоєнний час¹⁹.

Психологічна допомога для військовослужбовців, зокрема звільнених / демобілізованих з військової служби та їх сімей, є однією з пріоритетних завдань у державній політиці національної безпеки та оборони

¹⁶ Особливості адаптації військовослужбовців до умов цивільного життя. *Молодий вчений*. 2019. № 8. С. 45-49.

¹⁷ Іншин М., Бонтлаб В., Соколов В., Бойко С., Іноземцева К. Особливості адаптації військовослужбовців до цивільного життя: правові аспекти. URL: <https://lifescienceglobal.com/pms/index.php/ijcs/article/view/7838/4106>

¹⁸ Філоненко О. Військовий імунітет у цивільній кар'єрі. ГО «Центр зайнятості Вільних людей». К., 2021. 62 с.

¹⁹ Програма психосоціальної підтримки на робочому місці. Підказки лідерам підприємств. Федерація роботодавців України. URL: <https://fru.ua/ua/media-center/news/fru/federatsiya-prezentovala-suspilstvu-programu-psikhosotsialnoji-pidtrimki-na-robochikh-mistryakh>

України. У Міністерстві охорони здоров'я України діє національна програма психологічної реабілітації військовослужбовців, яка передбачає надання психологічної допомоги і підтримки військовим під час їхньої служби та після повернення до цивільного життя. Програма охоплює також родини військових, які можуть отримати психологічну допомогу і консультацію²⁰.

Наразі основна увага держави щодо забезпечення заходів адаптації до цивільного життя приділена ветеранам війни. Міністерство у справах ветеранів України²¹ забезпечує інформаційний супровід щодо наявних послуг, порядку їх отримання в закладах соціального захисту, охорони здоров'я, освіти та центрах надання адміністративних послуг через інформаційну систему «е-Ветеран»²².

Рисунок 1. е-Карта послуг для ветеранів війни²³.

Окрім того, на офіційному вебсайті Міністерства у справах ветеранів України наявний доступ до: системи надання безоплатної правничої допомоги (державна

²⁰ Адаптація військового в цивільне життя: із чим доведеться стикнутися сім'ям військовослужбовців. URL: <http://vinpress.org.ua/context/adaptaciya-viyskovogo-v-civilne-zhittya-iz-chim-dovedetsya-stiknutisya-sim-yam-viyskovosluzhbovciv.html>

²¹ Міністерство у справах ветеранів України. URL: <https://mva.gov.ua/veteranam>

²² е-Ветеран. URL: <https://eveteran.gov.ua/>

²³ Там само: Е-карта послуг для ветеранів війни.

мережа точок доступу до правничої допомоги по всій Україні, канали отримання правничих послуг телефоном і онлайн²⁴), яка, серед інших послуг, надає безоплатну правничу допомогу учасникам бойових дій та військовослужбовцям, а також членам родин загиблих Захисників та Захисниць через довідково-інформаційну платформу правових консультацій «WikiLegalAid»²⁵ або обласні центри надання безоплатної правничої допомоги²⁶; Порталу «Дія» (онлайн-сервіс державних послуг²⁷) за допомогою якого будь-яка особа, зокрема військовослужбовці, які звільнені у зв'язку із закінченням особливого періоду або оголошенням демобілізації, можуть отримати державні послуги (адміністративні тощо).

Діють громадські організації та благодійні фонди, які надають підтримку військовослужбовцям, ветеранам та їхнім сім'ям. Станом на початок 2024 року в Україні діє 28 ветеранських просторів. Майже кожна область має свій ветеранський осередок, що займається психологічною і фізичною реабілітацією, реінтеграцією до цивільного життя²⁸.

Повноцінна адаптація ветеранів та членів їхніх сімей до цивільного життя є одним із головних викликів, що стоять перед сучасним українським суспільством. Зарубіжний досвід вказує на можливу «вартість провалу» у вирішенні цієї проблеми як для ветеранів і членів їхніх сімей, так і для суспільства.

Для України корисним є дослідження іноземного досвіду реалізації програм реінтеграції військовослужбовців, звільнених із військової служби.

В *Ізраїлі* з метою інтегрування військовослужбовців, звільнених із військової служби (ветеранів військової служби), у цивільне життя в Міністерстві оборони створено окреме управління і Фонд допомоги звільненим солдатам (далі – Фонд)²⁹. Фонд є державним органом, який надає військовослужбовцям послуги, допомогу і пільги з метою сприяння їх інтеграції у цивільне життя протягом п'яти років з дати звільнення зі служби (особам, із числа уразливих верств населення, надається частина пільг строком на десять років). Фонд створений у 1994 році відповідно до Закону про адаптацію звільнених у запас військовослужбовців³⁰. Відповідно до зазначеного Закону звільненим військовослужбовцям надається: допомога (грант) при звільненні; кошти, які розміщуються на особистому депозитному рахунку; додаткова допомога на навчання.

До основних напрямів діяльності Фонду належать: здійснення необхідного консультування військовослужбовців і персонального супроводу в реалізації пільг; сприяння (забезпечення для вразливих категорій осіб) у працевлаштуванні; керування і контроль депозитними рахунками, які Фонд відкриває на кожного

²⁴ Безоплатна правнича допомога. URL: <https://legalaid.gov.ua/>

²⁵ WikiLegalAid. URL: <https://legalaid.gov.ua/>

²⁶ Всі центри. URL: <https://legalaid.gov.ua/tsentry/>

²⁷ Портал Дія. URL: <https://guide.diiia.gov.ua/>

²⁸ Міжнародний фонд «Відродження». Довідник «Ветеранські простори України». URL: <https://www.irf.ua/publication/analitychnyj-zvit-veterany-spilnota-yaka-dolaye-soczialne-utrymanstvo/>

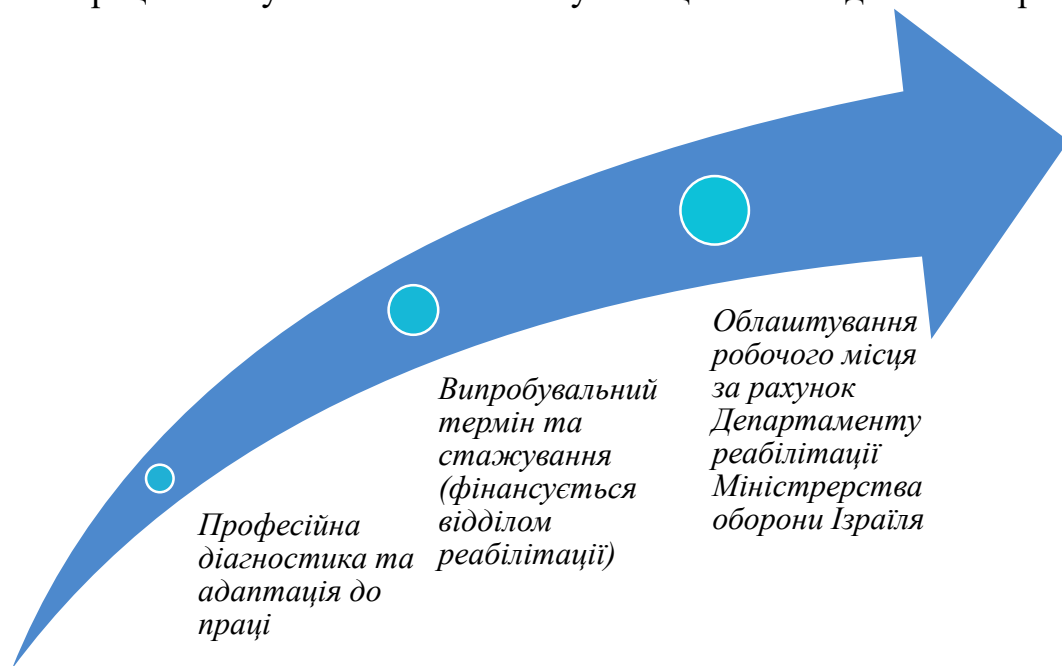
²⁹ משרד הביטחון, מדינת ישראל. URL: <https://www.hachvana.mod.gov.il/Pages/default.aspx#carousel-header>

³⁰ תשנ"ד-1994. URL: https://www.nevo.co.il/law_html/Law01/150_023.htm

звільненого військовослужбовця, а також грантами, що виплачуються при звільненні; надання позик на житло; фінансування відкриття нового бізнесу тощо; управління і контроль за оплатою навчання; додаткова допомога на навчання.

Гарантування медичного обслуговування військовослужбовців передбачено положеннями статей 55 – 60 Закону про державне медичне страхування³¹, відповідно до яких Армія оборони Ізраїля повинна сплачувати внески на медичне страхування за кожного військовослужбовця протягом його служби. Після звільнення військовослужбовця з військової служби автоматично припиняється військове медичне обслуговування, особа повертається до кас цивільного медичного страхування або обов'язкового державного медичного страхування. Контроль за реабілітацією, іншими заходами адаптації до цивільного життя, зокрема щодо працевлаштування, військовослужбовців з інвалідністю здійснює Департамент реабілітації Міністерства оборони³², який має 9 відділень і пунктів обслуговувань по всій країні. Супровід здійснюється на всіх етапах, починаючи з надання допомоги й посередництва на етапі перевірки підготовки роботодавця та його персоналу до прибуття на робоче місце особи, аж до підтримки й надання консультацій під час періоду працевлаштування.

Етапи працевлаштування військовослужбовців з інвалідністю в Ізраїлі:

У Хорватії відповідно до Закону про службу в Збройних Силах Республіки

³¹ 1994-תשנ"ד URL: https://www.nevo.co.il/law/html/law01/036_001.htm#Seif68

³² URL: <https://shikum.mod.gov.il/rehabilitation/employment/employers#13>

Хорватія³³ військовослужбовцями є: діючі військовослужбовці, військовозобов'язані (строковики), курсанти та резервісти, а також військовозобов'язані, мобілізовані до Збройних Сил Республіки Хорватія³⁴.

Здійснення заходів післявоєнної адаптації військовослужбовців до цивільного життя регулюється Законом про права хорватських ветеранів Вітчизняної війни та членів їхніх сімей³⁵. Положеннями цього Закону визначено: категорії осіб, яким надається статус ветерана війни; права ветеранів війни і членів їхніх сімей; умови і порядок реалізації таких прав. Функції щодо забезпечення прав ветеранів війни та членів їхніх сімей покладаються на Міністерство у справах ветеранів (далі – Міністерство)³⁶. Допоміжні функції, зокрема щодо надання юридичної, консультативної і професійної допомоги ветеранам війни, виконує Управління у справах ветеранів війни та членів їхніх сімей³⁷ (є структурним підрозділом Міністерства), до складу якого входять сектори: піклування про ветеранів війни та збереження цінностей Вітчизняної війни; асоціацій Вітчизняної війни, проектного контролю та аналізу; стратегічного планування та проектів ЄС (див. Таблицю 1).

На офіційному сайті Міністерства є доступ до електронної системи надання адміністративних послуг³⁸ і до офіційного сайту Фонду ветеранів війни та членів їхніх сімей (Fondu hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji) (далі – Фонд)³⁹ Відповідно до Закону про Фонд хорватських ветеранів Вітчизняної війни та членів їхніх сімей⁴⁰, фінансова допомога надається у випадках: складного матеріального і фінансового становища; догляду і лікування серйозних захворювань; смерті ветерана війни або членів сім'ї; здобуття освіти; перепідготовки або підготовки кадрів для певних професій; стихійних лих і пожеж, під час яких сталося значне пошкодження житлових будинків або закладів, в яких безпосередньо перебувають ветерани війни або члени їхніх сімей.

Таблиця 1. Функції Управління у справах ветеранів війни та членів їхніх сімей.

³³ Zakon o službi u oružanim snagama republike hrvatske, 14. lipnja 2013. godine. URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2013_06_73_1453.html

³⁴ Članak 25, Zakon o službi u Oružanim snagama Republike Hrvatske. URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2013_06_73_1453.html

³⁵ Zakon o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji. URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2004_12_174_3010.html

³⁶ Ministarstvo hrvatskih branitelja Republike Hrvatske. URL: <https://branitelji.gov.hr/o-ministarstvu/djelokrug/mjere/958>

³⁷ Uredba o unutarnjem ustrojstvu Ministarstva Hrvatskih branitelja. URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2020_08_97_1826.html

³⁸ Service Catalogue. URL: <https://gov.hr/hr/katalog-usluga/10?lang=en>

³⁹ Zaklada hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji. O nama. URL: https://zaklada-branitelji.hr/?page_id=577

⁴⁰ Zakon o Fondu hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji. URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2003_10_163_2341.html

Управління у справах ветеранів війни та членів їхніх сімей

<p>сектор піклування про ветеранів війни та збереження цінностей Вітчизняної війни</p>	<p>забезпечує:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ надання юридичної, консультативної і професійної допомоги; ➤ контроль за реалізацією прав і заходів щодо покращення реалізації таких прав; ➤ супровід процедур, пов'язаних із забезпеченням прав інвалідів війни (транспортні перевезення, ортопедичні засоби тощо); ➤ надання фінансової допомоги найбільш незахищеним ветеранам війни та членам їхніх сімей; ➤ реалізацію Проекту щодо вирішення проблем доступності об'єктів для осіб з інвалідністю; ➤ облік дітей, які перебували на утриманні загиблих та зниклих безвісти ветеранів війни; ➤ фінансування підготовчих курсів для зарахування до закладів вищої освіти ветеранів війни, інвалідів війни, дітей загиблих і зниклих безвісти ветеранів війни, дітей інвалідів війни і дітей добровольців; ➤ виконання завдань, пов'язаних зі зміною умов кредитування за Кредитною програмою для працевлаштування військовослужбовців хорватської армії; ➤ упорядкування місць масових поховань жертв війни і співфінансування будівництва, встановлення чи облаштування пам'ятних знаків; ➤ контроль і дослідження соціально-економічного стану ветеранів війни та членів їхніх сімей, розробку нових проектів і програм, пов'язаних з покращенням якості їх життя, а також із захистом та просуванням гідного вшанування пам'яті про війну; ➤ облік й оцифрування архівної документації про ветеранів і жертв війни; ➤ перепоховання загиблих ветеранів війни після процесу ідентифікації останків; ➤ впровадження заходів із залучення ветеранів війни до соціального та економічного життя; ➤ облік ветеранських соціально-побутових кооперативів та призначених субсидій; ➤ організацію спільно з компетентними органами заходів професійної підготовки й працевлаштування ветеранів війни та членів їхніх сімей; ➤ аналіз і звітування про свою діяльність, а також інші завдання в межах своєї компетенції
<p>сектор асоціацій Вітчизняної війни, проектного контролю та аналізу</p>	<p>забезпечує:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ співпрацю з об'єднаннями (асоціаціями) учасників війни; ➤ надання професійної та консультативної допомоги для виконання програм асоціацій і контроль за їх виконанням; ➤ підготовку та проведення конкурсних процедур співфінансування проектів об'єднань учасників війни; ➤ ведення даних про фінансову підтримку, що надається об'єднанням;

	<ul style="list-style-type: none"> ➤ вшанування пам'яті (організацію програм і церемоній, участь у пам'ятних заходах, організованих іншими установами, органами місцевого і регіонального самоврядування, асоціаціями представників Управління у справах ветеранів війни та членів їхніх сімей); ➤ надання Державній комісії з відзнак Республіки Хорватія пропозицій про нагородження ветеранів війни; ➤ аналіз і контроль цільового використання коштів, виділених за програмами; ➤ облік наданих грантів за програмами; ➤ здійснення процедур перевірки використання коштів, визначення умов повернення страхових коштів у разі виконання договірних зобов'язань; ➤ координацію виконання завдань зі збору, обліку, обробки й аналізу даних щодо цільового використання виділених коштів і ефективності виділених грантів; ➤ контроль за виконанням договірних зобов'язань користувачів проектних коштів; ➤ підготовку та реалізацію проектів фондів і програм ЄС, двосторонніх програм допомоги, інших міжнародних джерел у сфері зайнятості, розвитку людських ресурсів та соціальної інтеграції ветеранського населення та членів їхніх сімей; ➤ інформування потенційних заявників про можливості використання коштів; ➤ аналіз і звітування про свою діяльність, виконує інші завдання в межах своєї компетенції
<p style="text-align: center;">сектор стратегічного планування та проектів ЄС</p>	<p>забезпечує:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ участь у створенні програм стратегій і національних політик (зокрема щодо використання фінансування (співфінансування) зі структурних, інвестиційних фондів, а також інших міжнародних та європейських інструментів); ➤ участь у роботі комітету моніторингу операційних програм; ➤ планування й управління асигнуваннями із фондів ЄС і національних джерел; ➤ інформаційно-просвітницькі заходи, ініційовані посередницькими органами, пов'язаними з проектами; ➤ співпрацю з іншими компетентними державними та громадськими органами й установами, іншими відповідними зацікавленими сторонами; ➤ координацію реалізації проектів, що фінансуються за рахунок коштів фондів ЄС, міжнародних інституцій; ➤ моніторинг і контроль за виконанням грантових контрактів; ➤ моніторинг і контроль за виконанням проектів, звітує про це компетентним органам; ➤ аналіз і звітування про свою діяльність, виконує інші завдання в межах своєї компетенції

Висновки

Удосконалення законодавства про соціальний захист військовослужбовців, його поширення на осіб, які звільнилися з військової служби, зокрема у зв'язку з оголошенням демобілізації, стали результатом еволюції суспільного розуміння значення такого виду професійної діяльності.

У низці держав законодавство з питань соціальних гарантій демобілізованим військовослужбовцям (ветеранам) містить норми про надання послуг супроводу / патронату задля сприяння адаптації військовослужбовців, звільнених із військової служби (ветеранів), до цивільного життя.

Види супроводу, умови надання й коло суб'єктів, яким вони обов'язково надаються, відрізняються та можуть встановлюватися: для всіх категорій демобілізованих військовослужбовців; за окремими видами заходів у межах адаптації; для певних категорій демобілізованих, наприклад ветеранів з інвалідністю або ветеранів, які опинилися у скрутних життєвих обставинах. Супровід, як правило, є обов'язковим елементом низки соціальних послуг, які надаються демобілізованим військовослужбовцям та визначаються законодавством, зокрема під час: психологічної та медичної реабілітації; працевлаштування осіб з інвалідністю; допомоги у пошуках та облаштуванні житла для осіб з обмеженими фізичними можливостями. Супровід може надаватися у формі: нагляду та контролю за фінансами, страховими виплатами, пенсіями одиноких ветеранів похилого віку; наданні консультацій правового характеру щодо прав і гарантій.

Однією з ключових проблем адаптації військовослужбовців до цивільного життя є відсутність консенсусу щодо визначення, змісту, функцій цього процесу та порядку його забезпечення. Така ситуація вказує, з одного боку, на його складність та багатомірність, а з іншого – на наявність у суспільстві відмінних уявлень щодо змісту адаптації військовослужбовців, звільнених із військової служби.

Варто зазначити, що певні аспекти неузгодженості позицій щодо змісту й порядку забезпечення адаптації військовослужбовців викликані тим, що такі заходи мають охопити значну кількість людей з різними потребами. Якщо практика інтеграції у цивільне життя військовослужбовців, які тривалий час перебували на військовій службі (десять років і більше), є переважно усталеною, то забезпечення проведення заходів з адаптації ветеранів війни та мобілізованих осіб потребує приведення у відповідність до сучасних потреб та законодавчого врегулювання.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

** Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*